

ANDERS OMGAAN MET SCHULDEN, EEN UTOPIE? MYTRUSTO ALS BAANBREKEND ALTERNATIEF

TOENEMENDE SCHULDENPROBLEMATIEK,
HET KAN IEDEREEN OVERKOMEN.

Godfried van de Perre
jurist en medeoprichter van het
MyTrust0 project.
Annemie Verhoeven
Verbandssecretaris beweging.net
Antwerpen
Marc Wellens
Verbandsvoorzitter beweging.net
Antwerpen

De schuldenproblematiek weegt zwaar op onze samenleving. Daarvoor zijn er verschillende oorzaken die niet onder één noemer te vatten zijn. Het is niet alleen de commerciële druk van onze *consumptie- en prestatimaatschappij* die een grotere groep van mensen tegen een waslijst van toenemende schulden doet aankijken.

Kopen op krediet behoort tot ons 'normaal gedragspatroon'. Al te vaak wordt over het hoofd gezien dat wie op krediet koopt en schulden maakt deze ook op een gegeven moment moet terugbetalen, al dan niet met een afgesproken interest of een andere bedongen vergoeding. Daarop stoelt immers de materiële en ethische logica van ons economisch en sociaal-maatschappelijk model.

Maar er moet niet veel gebeuren om in een schuldenput terecht te komen: langdurige ziekte, een ongeval, echtscheiding, werkloosheid, ... Mede door de economische crisis, de onzekere tijden in deze globaliserende wereld en de alledaagse consumptiebehoefte hebben steeds meer mensen moeite om de eindjes aan elkaar te knopen. Leningen worden niet langer afbetaald. Fiscale schulden, achterstallige facturen van elektriciteit, gas en water, schoolfacturen of ziekenhuisrekeningen blijven onbetaald liggen.

Zo komen mensen onwillekeurig terecht in een aangroeiende schuldenoverlast met oplopende kosten van betaalherinneringen, aanmaningsbrieven van incassokantoren, advocaten en gerechtsdeurwaarders. En de nog zwaardere betekening van dagvaarding en dwangmaatregelen met beslag op loon of bezittingen. Een toenemende schuldenspiraal die mensen in de miserie brengt en het armoederisico doet stijgen. Want dat er een rechtstreekse correlatie is tussen oplopende schulden en stijgend armoederisico is duidelijk. In heel wat gevallen wordt stijgende schuldoverlast zo de kroniek van aangekondigde en vermijdbare armoede.

De cijfers spreken voor zich. Ruim 364.000 Belgen kunnen hun schulden niet meer afbetalen. Meer dan 540.000 achterstallige kredietovereenkomsten zijn geregistreerd, wat in 2015 neerkomt op een totale kredietachterstand van 3,2 miljard euro. Het gemiddeld achterstallig bedrag is 5.760 euro. Ruim 100.000 mensen zitten in ons land in een collectieve schuldenregeling. Er zijn ook meer dan 100.000 mensen met een leefloon. De voedselbanken registreerden in 2015 ruim 131.000 begunstigde hulpbehoevenden. Ruim 65.000 Vlaamse gezinnen zitten in schuldhulpverlening. Meer dan 5% van de Vlaamse gezinnen (dus meer dan 300.000 personen) zitten met minstens één achterstallige betaling voor huur of hypotheek, elektriciteit, water, gas of andere lening.

Het business- en verdienmodel van de lucratieve incassowereld is gebaseerd op het *no cure, no pay* (geen oplossing, geen betaling) principe. Invorderingsportefeuilles van grote bedrijven zoals nutsbedrijven of ziekenhuizen worden door incasso-actoren zelfs overgekocht en als aandelen tegen een bepaalde prijswaardering en risico-analyse verhandeld.

Voor ondernemingen en organisaties zijn deze achterstallige facturen en niet-inbare schuldvorderingen tijdrovend en een belastende hypotheek op de bedrijfseconomische werking. De stijgende spiraal van achterstallige schuldvorderingen is één van de belangrijkste oorzaken die bijdragen tot het faillissement van KMO's.

Ook de overheid is verliezende partij. De sociale en economische kostprijs van mensen die verzeild geraken in een collectieve schuldenregeling (CSR) of bedrijven die in modus

van WCO (Wet Continuïteit Ondernemingen) of failliet gaan, is moeilijk in te schatten. De overheid verliest heel wat gangbare fiscale inkomsten en moet additioneel bijspringen voor de werking van de sociale vangnetten zoals OCMW of CAW.

Komt daarbij dat binnen dit spanningsveld tussen schuldenaar en schuldeiser zich een hele schuldindustrie ontwikkeld heeft. Zoals gesteld, is ons sociaal, economisch, juridisch en ethisch maatschappijmodel gebaseerd op het paradigma dat wie schulden maakt deze ook moet terugbetalen en wie een schuldvordering heeft deze ook met het voorziene arsenaal van wettelijke rechtsmiddelen kan opeisen.

Zo wordt de carrousel met oplopende kosten in gang gezet. Wie eenmaal in het schuldvorderingssysteem zit, wordt meegezogen in een moeras van kosten. Een initiële schuld van 100 euro loopt makkelijk op tot 1038 euro. Is het normaal dat – een uit het leven gegrepen voorbeeld- voor een ziekenhuisfactuur van 44,96 euro uitmondt in 3.290 euro uitvoeringskosten ten koste van de schuldenaar?

Dit leidt tot een exponentiële schuldenpiraal waarbij het mathematische model tussen Schuld en Boete – om het even in Dostojewski termen te zeggen – totaal onevenredig is en verstikkend werkt. Als de schulde-

naar meerdere schuldeisers heeft, wat vaak voorkomt, dan stapelen de bijkomende kosten zich uitermate disproportioneel op. De schuldenaar beschikt meestal niet over de middelen om zijn afbetalingen te blijven garanderen en slaagt er daardoor niet in om zijn werkelijke hoofdschuld die toekomt aan de schuldeiser, af te lossen. Het cynische gevolg is dat bestaande invorderingspraktijken er vaak zelfs toe bijdragen dat de schuldeisers niet meer kunnen rekenen op een volledige aanzuivering van hun vordering.

Het *business- en verdienmodel* van de lucratieve *incassowereld* is gebaseerd op het *no cure, no pay* (geen oplossing, geen betaling) principe. Invorderingsportefeuilles van grote bedrijven zoals nutsbedrijven of ziekenhuizen worden door incasso-actoren zelfs overgekocht en als aandelen tegen een bepaalde prijswaardering en risico-analyse verhandeld. Zoals ere-vrederechter Jan Nolf gevat samenvat: *“Invorderingsindustrie: booming business”* en in zijn recent inspirerend boek *“De kracht van rechtvaardigheid”* aanduidt: *“Justitie in een sociaal braakland: een blinde, administratieve justitie zal de zwaksten fijnmalen. Armoede betekent immers ook onmondigheid en dat wordt door justitie dubbel bestraft. Iedere partner in justitie moet zijn maatschappelijke relevantie in vraag kunnen stellen. Gezinnen zijn meer dan dossiers. Advocaten zijn meer dan kassiers. Rechters zijn meer dan handtekening-automaten. Oplossingen zijn belangrijker dan vonnissen. En minder kosten betekenen een snellere terugbetaling door en voor iedereen.”*

Een duidelijk signaal dat er meer dan één vuiltje aan de lucht is. Ten nadele van zowel schuldenaar als de schuldeiser. Maar ook met disfunctionele effecten voor de overheid en de samenleving.

Vanuit deze vaststellingen ontstond het *MyTrustO*-project dat begin 2015 gelanceerd werd door gerechtsdeurwaarder Patrick Van Buggenhout. Kort gezegd is *MyTrustO* een gerechtsdeurwaardersplatform dat een vrijwillige en centraliserende schuldbegeleiding opzet voor mensen die 1) meerdere schulden hebben, die 2) deze schulden willen, kunnen en zullen betalen maar die dat vandaag niet in één keer kunnen en die 3) onder toezicht en begeleiding van een gerechtsdeurwaarder die optreedt als openbaar

ministerieel ambtenaar een maandelijkse som ter beschikking stellen. De gerechtsdeurwaarder verdeelt dit bedrag naar evenredigheid, zodat alle schuldeisers op een redelijke termijn volledig betaald kunnen worden, zonder nodeloze gerechts- en uitvoeringskosten.

MYTRUSTO (MTO) IS EEN 'FILOSOFIE'

Aan *MyTrustO* ging een ernstige denkoefening vooraf. Daarbij werden alle elementen en actoren binnen een schulddossier *objectief* onder het vergrootglas gelegd en werd “heilige huisjes afbreken” niet geschuwd.

Eerst werd de brede en omvangrijke wereld van “mensen met schulden” opgesplitst in drie groepen. De groep die over voldoende inkomsten en vaardigheden beschikt om leningen af te betalen. Het deel van de bevolking dat onvoldoende inkomsten heeft om waardig te kunnen leven en/of al dan niet tijdelijk beperkt kan functioneren in onze complexe samenleving en daarbij steun, omkadering en begeleiding behoeft. En een derde groep die met enige ondersteuning uit de schulden kan geraken.

Vervolgens werd de traditionele houding van schuldenaar en schuldeiser in een schulddossier in kaart gebracht. Daarnaast werden de gebruikelijke snelheid en methodiek van invorderen geanalyseerd.

MTO steunt op de beginselen van een *maatschappijbeeld* waarbij mensen trachten hun onderling geschil of vordering in de eerste plaats op te lossen op basis van een minnelijk vergelijk of compromis en duidelijke afspraken. Met respect voor ieders rechten, mogelijkheden en beperkingen. Slechts indien overleg niet meer tot de mogelijkheden behoort of een oplossing kan bieden, kan er overgegaan worden naar beslechting via de rechtbank.

MTO baseert haar aangeboden oplossing op *duidelijke en objectieve kenmerken*: de aard van de schuldenaar, het bedrag van de schuldmassa, de hoedanigheid en positie van de schuldeisers (onderling) en de mogelijkheden en beperkingen om deze schulden op een zo kort mogelijke termijn te voldoen, zijn determinerend.

MYTRUSTO IS TWEELEDIG

In de eerste plaats is MTO een *'filosofische' benadering* van het begrip 'schuld' en bij uitbreiding de actoren die hierbij betrokken zijn. MTO herleidt, zoals voordien aangeduid, het aantal beslissende protagonisten in een schulddossier tot schuldeiser en schuldenaar. Zij krijgen een 'speelveld' onder begeleiding en toezicht van een openbaar ambtenaar om met wederzijds respect een betere manier te vinden om enerzijds schulden in te vorderen en anderzijds schulden te betalen.

In de tweede plaats is MTO een *neutraal en objectief communicatie- en verwerkingsplatform* waarmee mensen met schulden drempelloos, op discrete wijze, hun verhaal kunnen doen en hun problematische situatie kunnen schetsen. Vervolgens wordt een eerste diagnose gesteld en wordt de aanvrager op een neutrale manier doorverwezen naar een mogelijk traject van oplossing.

Indien wordt vastgesteld dat de aanvrager over voldoende *zelfredzaamheid* beschikt om – mits begeleiding en hulp – uit zijn financiële probleemsituatie te geraken, wordt - op verzoek van de schuldenaar - een gerechtsdeurwaarder aangesteld om een MTO dossier op te starten en een verdere schuldenspiraal met oplopende uitvoeringskosten te vermijden. In andere gevallen kan worden doorverwezen naar een OCMW of een CAW, of naar een schuldbemiddelaar, advocaat of voorlopig bewindvoerder.

Initieel wordt een 'vermogensfoto' van de schuldenaar opgesteld door een onafhankelijke openbare ambtenaar, i.c. een gerechtsdeurwaarder die handelt op verzoek van de aanvrager en in diens belang, maar tegelijkertijd en op dezelfde hoogte in het belang van alle schuldeisers die zich wensen aan te sluiten aan de MTO regeling.

In een eenduidige communicatie van het schulddossier en de vermogensfoto naar de

Ruim 364.000 Belgen kunnen hun schulden niet meer afbetalen. Meer dan 540.000 achterstallige kredietovereenkomsten zijn geregistreerd, wat in 2015 neerkomt op een totale kredietachterstand van 3,2 miljard euro. Het gemiddeld achterstallig bedrag is 5.760 euro. Ruim 100.000 mensen zitten in ons land in een collectieve schuldenregeling.

**Een initiële schuld van 100 euro
loopt makkelijk op tot 1038
euro.**

schuldeisers toe, worden strikte regels en timing gerespecteerd en wordt een situatie gecreëerd waarbij de schuldeisers op ontegensprekelijke wijze de kans kregen de financiële toestand van hun klant naar behoren in te schatten zodat zij op gepaste wijze hun initiatieven om hun vorderingen te re-

cupereren kunnen bepalen. De vrijheid van handelen voor de schuldeiser blijft behouden, maar de feiten waarmee hij moet rekening houden en de omstandigheden waarin zijn eigen positie bij aanvang kan bepaald worden, zijn duidelijk gecommuniceerd. Op dezelfde wijze kan de schulde- naar reageren op initiatieven van schuldeisers of hun gemandateerden.

Vermits het toetreden tot *MyTrustO* een persoonlijke en vrije keuze is, behoudt de aanvrager op elk moment de mogelijkheid om zijn dossier stop te zetten, zonder enige penalisatie. Wel in de bij aanvang van het *MyTrustO* dossier meegedeelde wetenschap, dat schuldeisers wiens schuld nog niet werd voldaan, hun invorderingsinitiatieven ook te allen tijde kunnen verder zetten.

Deze structurele aanpak creëert een win-winsituatie voor alle betrokken actoren:

- *De mensen met schulden*: bijkomende kosten worden zoveel mogelijk vermeden, schulden worden vlugger terugbetaald, het armoederisico daalt en het welbevinden stijgt.
- *De schuldeisers* krijgen sneller hun volledig openstaande schuld betaald zonder extra kosten en ze kunnen zelf *MyTrustO* gebruiken om 'ethisch verantwoord' in te vorderen.
- *Justitie*: als minder dossiers voor de rechtbank komen, geeft dat een reële ontlasting van het justitiële apparaat.
- *OCMW en CAW*: minder mensen zullen moeten aankloppen voor extra ondersteuning, zodat er meer ruimte voorhanden is en middelen vrij komen voor mensen met een structurele en complexere gezins- en leefproblematiek.
- *De gerechtsdeurwaarder* beoefent volgens zijn vernieuwde statuut (artikel 519 Gerechtelijk Wetboek) zijn kerntaak en sleutelrol ten volle.

MyTrustO steunt op de beginselen van een *maatschappijbeeld* waarbij mensen trachten hun onderling geschil of vordering in de eerste plaats op te lossen op basis van een minnelijk vergelijk of compromis en duidelijke afspraken. Met respect voor ieders rechten, mogelijkheden en beperkingen. Slechts indien overleg niet meer tot de mogelijkheden behoort of een oplossing kan bieden, kan er overgegaan worden naar beslechting via de rechtbank.

MyTrustO baseert haar aangeboden oplossing op duidelijke en objectieve kenmerken: de aard van de schuldenaar, het bedrag van de schuldmassa, de hoedanigheid en positie van de schuldeisers (onderling) en de mogelijkheden en beperkingen om deze schulden op een zo kort mogelijke termijn te voldoen, zijn determinerend.

INSTRUMENT VOOR 'ETHISCH VERANTWOORD INVORDEREN'(EVI)

Voor de schuldeiser staat *MyTrustO* gelijk aan 'Ethisch Verantwoord Invorderen'. EVI wil uitgroeien tot een uniek keurmerk voor ondernemingen en organisaties die zich als schuldeiser op een integere wijze inschrijven in een sociaal-maatschappelijk verantwoord schuldbegleiding- en schuldhulpverleningstraject.

Als grote middenveldorganisatie ondersteunt *Beweging.net als initiator en facilitator* het *MyTrustO* project ten volle in zijn brede sociaal-maatschappelijke visie. Ook heel wat ondernemingen en organisaties zoals ziekenhuizen, sociale verhuurkantoren en huisvestingsmaatschappijen, sociale verzekeringskassen, ... die geconfronteerd worden met een toename van invorderingsdossiers, onderschrijven het *MyTrustO*-project en stimuleren mee het 'Ethisch Verantwoord Invorderen' (EVI).

Tevens speelt *MyTrustO* concreet in op één van de beleidsprioriteiten die vooropgesteld zijn in het recente "Justitieplan, een efficiëntere justitie voor meer rechtvaardigheid" dat minister van Justitie Koen Geens in maart 2015 voorstelde in de Kamer. Daarbij zet hij expliciet in "*op de aanmoediging van alternatieve wijzen van geschillenoplossing zoals de bemiddeling en onderhandelingen tussen partijen, om deze een gelijkwaardige plaats te geven in het gerechtelijk recht, niet alleen om de rechtbanken te ontlasten,*

maar ook omdat het op maat maken van een oplossingstraject voor het geschil en het nastreven van een bemiddelde oplossing meer gedragen wordt dan een opgelegde rechterlijke beslechting van het geschil.”

De maatschappelijke respons op het *MyTrustO* project is uitermate positief. In januari 2016 ontving *MyTrustO* de Publieksprijs van de ‘*Prijs van de Hoop. Van dromen doelen maken*’, uitgereikt door Lannoo en Cera naar aanleiding van de lancering van het boek ‘*Hoop. The World Book of Hope*’ van auteur Leo Bormans.

Tevens werd in juni 2016 het *MyTrustO* project genomineerd voor de ‘*Federale Prijs Armoedebestrijding*’ als een creatieve en vernieuwende manier van ‘omgaan met schulden’.

Het is dan ook verwonderlijk dat door de Nationale Kamer van gerechtsdeurwaarders dit project onder vuur werd genomen en als ‘onwettelijk’ werd omschreven, ofschoon *MyTrustO* niet meer doet dan gebruik maken van de taken en bevoegdheden van de gerechtsdeurwaarder, zoals verankerd in artikel 519 Gerechtelijk Wetboek van het vernieuwde statuut van het ambt.

Het ‘disruptieve’ *MyTrustO* verhaal kan wellicht de aanleiding zijn om de taak en rol van de gerechtsdeurwaarders, zowel justitieel als functioneel en sociaal-maatschappelijk te evalueren. Wat is hun rol als ‘public servant’, als maatschappelijke en justitiële actor? Tenslotte zijn deurwaarders in eerste instantie ‘openbare ministeriële ambtenaren’ (en geen handelaren) en halen ze uit hun statuut hun ‘domeinmonopolie’ en hun voordelen en prerogatieven.

MyTrustO kan de katalysator zijn om komaf te maken met de conservatieve reflexen van een aantal gerechtsdeurwaarders die geen sociaal-maatschappelijke en humane reflex meer aan de dag leggen in hun invorderings- en rechtsuitvoeringspraktijk.

MyTrustO kan de katalysator zijn om komaf te maken met de conservatieve reflexen van een aantal gerechtsdeurwaarders die geen sociaal-maatschappelijke en humane reflex meer aan de dag leggen in hun invorderings- en rechtsuitvoeringspraktijk.

Het is de keuze tussen twee modellen van rechtsuitvoeringspraktijk: ofwel het model van de *exploot-deurwaarder* die *à volonté* betekent, ofwel het model van de *bemiddelende* gerechtsdeurwaarder die zo weinig mogelijk exploitatie betekent en de daaraan gekoppelde kosteninflatie voor de betrokken partijen vermijdt.

DE KLASSIEKE SCHULDVORDERINGSPROCEDURE KOST STUKKEN VAN MENSEN EN HET MAAKT MENSEN STUK. WE KONDEN NIET LANGER BLIJVEN TOEKIJKEN.

Onder impuls van Marc Wellens en Annemie Verhoeven onderschreef *Beweging.net Antwerpen* als eerste in België deze nieuwe *MyTrustO* zienswijze rond omgaan met schulden, de inning en de betaling ervan.

Beweging.net Antwerpen nam het initiatief om deze innoverende dienstverlening te faciliteren en mee te helpen uitrollen. *Beweging.net* nationaal en de verschillende regio's in Vlaanderen toonden zich onmiddellijk bereid om hun steun en medewerking te verlenen.

MyTrustO heeft een grote maatschappelijke waarde en impact. Het huidige systeem is een verarmingsmachine: het pakt mensen met schulden waardigheid, de moed en de mogelijkheid af om terug te betalen op eigen kracht. De juridische molen wordt extra belast en de schuldeiser krijgt uiteindelijk weinig terug.

Met de structurele aanpak van *MyTrustO* realiseren we als middenveld de verandering van onderuit en bestrijden we armoede pro-actief. Een pragmatische en concrete aanpak waarmee we de schuldindustrie van incasso aanpakken en mensen terug hoop, kracht en leven bieden.

Het is dan ook verheugend dat de partners van beweging.net *MyTrustO* ondersteunen en dat onze drie socio-economische partnerorganisaties Familiehulp, CM en ACV de toetredingsverklaring van *MyTrustO-evi*, Ethisch verantwoord invorderen, ondertekenden en hun schuldvorderingsprocedures zullen aanpassen.

Innovatieve oplossingen vragen een andere denkwijze en het durven schudden aan bomen.

Met het geloof in *MyTrustO* schudden we aan bomen en verlegden we samen een eerste steen. Zoals Bram Vermeulen het zo mooi zingt: "Ik heb een hele steen verlegd in een rivier op aarde."

Alleen met verenigde krachten en volgehouden moed zullen we deze structurele verandering beleidsmatig kunnen verankeren. Een opdracht die onze grote beweging als voorvechter van een rechtvaardige en solidaire samenleving dient op te nemen. Waarmee we het onrecht dat armoede is heel concreet aanpakken. Niet alleen met woorden maar met stevige daden.

All info: www.mytrusto.be

MyTrustO The logo for MyTrustO-evi features the text 'MyTrustO' in a large, bold, green sans-serif font. To its right is a circular emblem with a distressed, hand-painted appearance. Inside the circle, the word 'evi' is written in a white, lowercase, sans-serif font, set against a dark green background. The emblem has a white border and a slightly irregular, textured edge.